

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ІЗМАЇЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
Кафедра фізичного виховання, спорту та здоров'я людини**

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

АНАТОМІЯ ЛЮДИНИ

освітній ступінь	бакалавр
галузь знань	01 Освіта/Педагогіка
спеціальність	014 Середня освіта
предметна спеціальність	014.05 Середня освіта (Біологія та здоров'я людини)
освітня програма	Середня освітня: біологія та здоров'я людини
тип дисципліни	обов'язкова

Ізмаїл – 2022

ПОГОДЖЕНО:

Гарант освітньої програми

Граматик Н.В.

(підпис, ініціали, прізвище)

РЕКОМЕНДОВАНО:

кафедрою фізичного виховання,
спорту та здоров'я людини
протокол №1 від «06» вересня 2022 р.

Завідувач кафедри Баштовенко О.А.

ПОГОДЖЕНО:

Голова ради з якості вищої освіти
педагогічного факультету

Сич Ю.І.

(підпис, ініціали, прізвище)

Розробники програми:

Атмажов І.Д., кандидат медичних наук,
доцент кафедри фізичного виховання,
спорту та здоров'я людини ІДГУ.

Рецензенти програми:

Баштовенко О.А., кандидат біологічних наук, доцент
кафедри фізичного виховання, спорту
та здоров'я людини ІДГУ.

1. ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна	Заочна
Кількість кредитів: 4	<i>Лекції:</i>	
	28	6
Модулів: 1	<i>Практичні заняття:</i>	
	30	6
Загальна кількість годин: 120	<i>Консультації:</i>	
Рік вивчення дисципліни за навчальним планом: 2	2	-
Семестр: 3	<i>Індивідуальні заняття:</i>	
Тижневе навантаження (год.): - аудиторне: 4 - самостійна робота: 4	-	-
Форма підсумкового контролю: <i>екзамен</i>	<i>Самостійна робота:</i>	
Мова навчання: <i>українська</i>	60	108

2. МЕТА ДИСЦИПЛІНИ

Предмет вивчення навчальної дисципліни: наука про форму, будову, походження та розвиток органів, систем і організму людини в цілому.

Метою вивчення дисципліни є: набуття кожним студентом знань з анатомії у світі природничо-наукових уявлень про будову і функції організму людини в цілому, вміння використовувати набуті знання в опануванні фахових дисциплін.

Передумови для вивчення дисципліни: «Гістологія з основами ембріології».

Міждисциплінарні зв'язки: «Основи медичних знань», «Фізіологія людини».

3. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Вивчення навчальної дисципліни передбачає формування та розвиток у студентів компетентностей та програмних результатів навчання відповідно до освітньо-професійної програми «Середня освіта: біологія та здоров'я людини».

Інформація про компетентності та програмні результати навчання за дисципліною

Шифр компетентності	Компетентності	Шифр програмних результатів	Програмні результати навчання
Загальні компетентності (ЗК)			
ЗК 3.	Здатність учитися та оволодівати сучасними знаннями, критично оцінювати соціальні події і явища, прогнозування освітнього процесу.	ПРН 16. ПРН 6.	Здатний вчитися упродовж життя і вдосконалювати з високим рівнем автономності набути під час навчання кваліфікацію. Застосовувати знання з сучасних інформаційно-комунікаційних технологій для вирішення професійних, освітніх і наукових завдань.
ЗК 5.	Здатність застосовувати інтегровані науково-природничі знання у життєвих і професійних ситуаціях, творчого впровадження набутого досвіду для збереження власного здоров'я та здоров'я збереження соціуму.	ПРН 5. ПРН 2.	Розуміти трансдисциплінарність сучасного наукового знання; вміти використовувати зв'язки суміжних галузей для формування цілісної природничо-наукової картини світу. Вміти інтегрувати аксіологічний аспект гуманітарних наук у площину професійної діяльності для розв'язання актуальних проблем світоглядно-мотиваційного виміру сучасної освіти.
ЗК 9.	Здатність працювати в команді та автономно, ефективно комунікувати у полікультурному та трансграничному просторі.	ПРН 8.	Вміти діяти автономно та брати відповідальність за результат, працювати в команді, керуючись національними та світовими цінностями.
Спеціальні (фахові, предметні) компетентності			
ФК 2.	Здатність володіти понятійно-термінологічним апаратом, що використовується в біології та на межі предметних галузей, оперувати законами, концепціями, вченнями і теоріями біології,	ПРН 10.	Знати основні історичні етапи предметної області та хронологію виникнення основних біологічних понять і теорій, розуміти їх роль у формуванні природничо-наукової картини світу та підтриманні сталості розвитку

	здоров'я людини, критично аналізувати досягнення біологічних наук, виявляти їх роль у забезпеченні сталого регіонального розвитку та людства, дотримуватися принципів науковості та інтеграції при трансляції біологічних та здоров'яцентрованих знань у площину предметної діяльності.	ПРН 11.	суспільства. Знати біологічну термінологію, загальну структуру біологічної науки на основі взаємозв'язку основних її галузей для пояснення будови й функціональних особливостей організмів на різних рівнях організації живого, їхню взаємодію, взаємозв'язки, походження, класифікацію, значення, використання та поширення.
ФК 8.	Здатність пояснювати на молекулярному, біохімічному та фізіологічному рівні механізми біологічних процесів з урахуванням еволюційної ієрархії клітин, тканин, органів та організму в цілому, характеризувати механізми підтримання гомеостазу організмів і систем усіх рівнів організації.	ПРН 22.	Знати будову та функції організму людини, основополагаючі закони й положення теорії здоров'я та здорового способу життя.
ФК 13.	Здатність здійснювати збір, реєстрацію і аналіз даних за допомогою відповідних методів і технологічних засобів у польових і лабораторних умовах, здійснювати безпечні біологічні дослідження, інтерпретувати результати досліджень в контексті екологічного етикету.	ПРН 26.	Вміти практично застосовувати здобуті теоретичні знання в природних та лабораторних умовах, інтерпретувати результати досліджень, самостійно виготовляти учбові колекції, гербарії, біологічні препарати.
ФК 14.	Здатність розуміти й застосовувати базові знання з медико-біологічних дисциплін для обрання ефективних шляхів і способів збереження, зміцнення та відновлення здоров'я людини.	ПРН 27.	Забезпечувати охорону життя і здоров'я учнів у освітньому процесі та позаурочної діяльності, вміти надавати долікарську медичну допомогу при невідкладних станах та патологіях в організмі.
ФК 15.	Здатність аналізувати здоров'я як системну категорію, здійснювати прогнозування стану індивідуального здоров'я та соціуму, здійснювати консультацію з питань здорового способу життя, визначати перспективні шляхи моніторингу здоров'я, володіти інформацією про інноваційні підходи до підвищення резервних можливостей організму людини.	ПРН 28.	Застосовувати валеологічні методи оцінки й моніторингу стану здоров'я людини, надавати консультаційну допомогу у розв'язанні проблемних питань здорового способу життя, застосовувати знання про сучасні досягнення в галузі дисциплін оздоровчого спрямування.
ФК 17.	Здатність розуміти й реалізовувати стратегію сталого розвитку людства у процесі професійної діяльності.	ПРН 30.	Знати теоретично-концептуальні та науково-прикладні засади сталого розвитку, розкривати сутність взаємозв'язків та залежностей між природним середовищем і людиною з позиції ноосферної педагогіки.

Матриця відповідності компетентностей результатам навчання за дисципліною

Шифр компетентності	Результати навчання			
	Знання	Уміння/навички	Комунікація	Відповідальність і автономія
ЗК 3.		ПРН 6.	ПРН 6.	ПРН 16.
ЗК 5.	ПРН 5.	ПРН 2.		
ЗК 9.			ПРН 8.	ПРН 8.
ФК 2.	ПРН 10. ПРН 11.			
ФК 8.	ПРН 22.			
ФК 13.		ПРН 26.		
ФК 14.		ПРН 27.		
ФК 15.		ПРН 28.		
ФК 17.	ПРН 30.			

4. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ДИСЦИПЛІНИ

№ з/п	Назви змістових модулів / тем	Кількість годин (денна форма навчання)						Кількість годин (заочна форма навчання)					
		Аудиторні	Лекції	Практичні	Консультації	Індивідуальні	Самостійна робота	Аудиторні	Лекції	Практичні	Консультації	Індивідуальні	Самостійна робота
Змістовий модуль 1. Цитологія. Гістологія. Анатомія опорно-рухового апарата.													
1.	Вступ до анатомії. Українська анатомічна школа. Анатомія як наука.	4	2	2			4						4
2.	Цитологія. Клітина - найменша структурна і функціональна одиниця організму	4	2	2			4						8
3.	Гістологія. Тканини. Класифікація тканин	4	2	2			6						8
4.	Загальна анатомія скелета людини (загальна остеологія). Розвиток та класифікація кісток. Будова осьового та додаткового скелету.	6	2	4			4	2	2				10
5.	М'язова система.	4	2	2			4						10
Змістовий модуль 2. Внутрішні органи.													
6.	Функціональна анатомія органів травної системи. Залози травної системи.	4	2	2			4	2	2				10
7.	Загальна характеристика органів дихальної системи.	4	2	2			4	2		2			10
8.	Органи сечової системи людини. Анатомія нирок, сечоводів і сечового міхура.	4	2	2			4	2		2			10
9.	Функціональна анатомія серця.	4	2	2			4	2		2			10
10.	Будова статевої системи.	4	2	2			4						4
Змістовий модуль 3. ЦНС. Органи чуття													
11-12.	Нервова система.	8	4	4			6	2	2				10
13.	Аналізатори і органи чуття	6	4	2			4						10
14.	Вікові і статеві особливості структурної організації організму людини	4	2	2			4						4
	Проміжний контроль						4						
	Разом:	60	28	30	2		60	12	6	6			108

5. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

5.1. Зміст навчальної дисципліни за темами

Змістовий модуль 1. Цитологія. Гістологія. Анатомія опорно-рухового апарата.

Тема 1. Вступ в анатомію.

Предмет анатомії. Завдання анатомії. Методи анатомічних досліджень. Загальноосвітнє, пропедичне та практичне значення анатомії. Структурно-функціональні елементи організму людини. Анатомічні площини та осі. Анатомічна термінологія.

Тема 2. Цитологія. Клітина - найменша структурна і функціональна одиниця організму

Загальний план будови клітин. Сучасна клітинна теорія. Особливості будови клітин прокариотів та еукариотів. Методи цитологічних досліджень. Клітинні мембрани. Транспорт речовин крізь мембрани. Цитоплазма і цитоскелет. Включення. Рибосоми: хімічний склад, будова і функції. Клітинний центр. Одномембранні органели, їх функції та будова. Двомембранні органели: їх функції та будова.

Тема 3. Гістологія. Тканини. Класифікація тканин

Епітеліальна тканина. Покривний епітелій. Простий лускуватий. Простий стовпчастий. Перехідний епітелій. Залозистий епітелій. Екзокринними залозами. Сполучна тканина. Жирова тканина. Хрящова тканина. Кісткова тканина. М'язова тканина. Непосмугована м'язова тканина. Посмугована (скелетна) м'язова тканина. Серцева посмугована м'язова тканина. Нервова тканина.

Тема 4. Загальна анатомія скелета людини (загальна остеологія).

Розвиток та класифікація кісток.

Система скелета та система з'єднань. Опорно-руховий апарат. Система скелета та система з'єднань. Опорноруховий апарат людини, його активна і пасивна частини. Функції скелета. Кістка як орган. Будова кісткової тканини. Остеон. Будова трубчастої кістки. Ріст і розвиток кісток. Класифікація кісток. Види з'єднань кісток скелета. Будова суглобів; основні структури та додаткові апарати і їх значення для рухів. Класифікація суглобів. Кістки черепа і тулуба та їх з'єднання. Будова кісток черепа, шви, скроневопонижньощелепний суглоб. Відділи та вигини хребта, будова хребця, особливості хребців різних відділів хребта, з'єднання хребців, рухи хребта. Будова ребер і грудини, з'єднання кісток грудної клітки.

Скелет верхніх кінцівок. Будова кісток грудного поясу, плеча, передпліччя та кисті, структури, що беруть участь в утворенні суглобів і служать для прикріплення м'язів.

Скелет нижніх кінцівок. Будова тазового поясу, тазу, кісток стегна, гомілки та стопи, структури, що беруть участь в утворенні суглобів і ті, які служать для прикріплення м'язів і зв'язок. З'єднання кісток кінцівок. Будова суглобів верхніх та нижніх кінцівок, аналіз рухів у кожному суглобі. Безперервні з'єднання кісток кінцівок.

Тема 5. М'язова система.

М'язова система. Скелетні м'язи, їх будова, функції. Рухова функція м'язів. Класифікація м'язів, топографічні та функціональні групи м'язів. Антагонізм і синергізм м'язів при фізичних вправах. Кровообіг та іннервація м'язів.

М'язи тулуба. Поверхневі та глибокі м'язи спини, грудей і живота (назва, прикріплення та їх функції). Сполучнотканинні утворення м'язів живота, місця можливого утворення кил.

Функціональні групи м'язів хребта, вдиху, видиху. Функціональні групи м'язів, які виконують рухи в шийному та поперековому відділах хребтового стовпа. М'язи антагоністи і синергісти для кожного руху. ФГМ спокійного та глибокого вдиху та видиху, а також натужування.

М'язи грудного поясу і плеча. Назви, прикріплення і функції м'язів грудного поясу та плеча.

М'язи передпліччя та кисті. Назви, прикріплення і функції м'язів передньої і задньої поверхонь передпліччя, долонної та тильної поверхонь кисті. Розміщення та призначення синовіальних піхов сухожилків кисті.

Функціональні групи м'язів верхніх кінцівок. Функціональні групи м'язів, які виконують рухи грудного поясу, плеча, передпліччя, кисті. Основні та допоміжні м'язи кожної групи, м'язи-антагоністи та синергісти для кожного руху. Приклади участі вивчених м'язів у спортивних вправах.

М'язи таза і стегна. Назви, прикріплення та функції м'язів таза, передньої, присередньої та задньої поверхонь стегна.

М'язи гомілки і стопи. Назви, прикріплення і функції м'язів передньої, задньої, бічної поверхонь гомілки, тильної та підошовної поверхонь стопи. Синовіальні піхви стопи.

Функціональні групи м'язів нижніх кінцівок. ФГМ, які виконують рухи стегна, гомілки, стопи. Основні та допоміжні м'язи кожної групи, м'язи-антагоністи та синергісти для кожного руху. Приклади участі вивчених м'язів у спортивних вправах.

М'язи голови та шиї. Мімічні та жувальні м'язи голови, поверхневі та глибокі м'язи шиї.

Змістовий модуль 2. Внутрішні органи

Тема 6. Функціональна анатомія органів травної системи. Залози травної системи.

Органи травлення. Розміщення, будова і функціональне значення органів травлення. Будова ротової порожнини та її органів, глотки, стравоходу шлунка, різних відділів кишечника, підшлункової залози, печінки. Жовчні протоки. Класифікація, будова і розміщення ендокринних залоз.

Тема 7. Загальна характеристика органів дихальної системи

Морфофункціональні особливості органів травлення і дихання. Розміщення, будова і функціональне значення дихальних шляхів. Структура легень. Плевра. Легеневий ацинус.

Тема 8. Органи сечової системи людини. Анатомія нирок, сечоводів і сечового міхура.

Сечо-статевий апарат. Залози внутрішньої секреції. Морфо-функціональні особливості найважливіших органів сечової та статеві систем. Будова і фіксуєчий апарат нирки. Нефрон. Внутрішні та зовнішні чоловічі та жіночі статеві органи.

Тема 9. Функціональна анатомія серця

Серцево-судинна система. Загальний план будови серцево-судинної системи. Серце, його розміщення, зовнішня та внутрішня будова. Кровообігання серця. Провідна система серця. Будова стінок кровоносних і лімфатичних судин і основні закономірності їх розміщення.

Серце. Кола кровообігу. Границі серця, їх проекція на зовнішню поверхню тіла. Камери серця, клапани, та їх будова. Будова стінки серця, міокард, провідна система серця. Органи середостіння.

Артерії великого кола кровообігу. Розгляд магістральних артерій великого кола кровообігу, їх назва, хід, ділянки кровопостачання. Місця вислуховування пульсації великих артерій і їх притискання при кровотечі.

Вени великого кола кровообігу. Магістральні судини систем вен серця, верхньої та нижньої порожнистих вен, ворітної вени, їх хід, ділянки забору крові.

Лімфатичні судини. Будова лімфатичних капілярів, судин. Основні закономірності розміщення лімфатичних судин. Лімфатичні протоки і ділянки забору лімфи.

Лімфатична система. Загальний план будови і значення лімфатичної системи. Лімфатичні вузли – будова і розташування. Селезінка.

Тема 10. Будова статевої системи

Фізіологія репродуктивної системи. Статева система чоловіків. Статева система у жінок. Статевий цикл людини та статеве поведінка. Онтогенез. Ембріональний та постембріональний періоди онтогенезу.

Змістовий модуль 3. ЦНС. Органи чуття

Тема 11-12. Нервова система

Загальний огляд нервової системи. Будова і значення нервової системи. Органи, відділи та частини нервової системи. Нервова тканина. Нейрон. Рефлекторна дуга.

Центральна нервова система. Спинний мозок. Розміщення, границі спинного мозку на скелеті і на демонстраторі. Форма, фіксуєчий апарат, зовнішня і внутрішня будова. Сегмент спинного мозку. Сіра речовина, клітини, ядра. Біла речовина, провідні шляхи.

Головний мозок. Загальний план будови головного мозку. Відділи головного мозку та їх структури. Порожнини мозку. Стовбур мозку. Структури довгастого, заднього і середнього мозку та їх функціональне значення. Структури проміжного і кінцевого мозку. Кора великих півкуль. Базальні ядра. Локалізація функцій у корі великих півкуль.

Периферійна нервова система. Загальний план будови і характеристика структур периферійної нервової системи. Черепні нерви. Назва, порядковий номер, характер, локалізація ядер, зона іннервації. Спинномозкові нерви, утворення спинномозкового нерва та його гілки. Розташування та утворення спинномозкових сплетень. Основні нерви кожного сплетення і зони їх іннервації.

Вегетативна нервова система. Будова центральної та периферійної частин вегетативної нервової системи. Іннервація серця і органів черевної порожнини.

Тема 13. Аналізатори і органи чуття

Аналізатори і органи чуття. Загальний план будови аналізаторів і їх зв'язок з органами чуття. Руховий і шкірний аналізатори.

Будова ока. Зоровий аналізатор.

Будова вуха. Слуховий і присінковий аналізатори. Структури очного яблука і додаткові органи ока. Схематичне зображення сагітального перерізу очного яблука. Шлях зорового аналізатора.

Будова і функціональне значення структур зовнішнього, середнього, внутрішнього вуха. Шлях присінкового та слухового аналізаторів.

Тема 14. Вікові і статеві особливості структурної організації організму людини

Вікові періоди розвитку організму людини. Вікова періодизація. Хронологічний вік. Біологічний вік. Вікові періоди розвитку людини, їх анатомічні та фізіологічні особливості. Процес старіння, його характерні анатомічні та фізіологічні особливості. Смерть та її види (фізіологічна, патологічна, соціальна, біологічна). Акселерація, її специфічні ознаки та причини виникнення. Ретардація, її особливості виникнення та протікання

5.2. Тематика практичних занять

Тема 1. Анатомія як наука

Тема 2. Клітина - найменша структурна і функціональна одиниця організму

Тема 3. Тканини. Класифікація тканин

Тема 4-5-6. Загальна анатомія скелета людини

Тема 7. М'язова система

Тема 8. Функціональна анатомія органів травної системи

Тема 9. Залози травної системи

Тема 10. Загальна характеристика органів дихальної системи

Тема 11. Органи сечової системи людини

Тема 12. Функціональна анатомія серця

Тема 13. Будова статевої системи

Тема 14-15-16. Нервова система

Тема 17-18-19. Аналізатори і органи чуття

Тема 20. Вікові і статеві особливості структурної організації організму людини

5.3. Організація самостійної роботи студентів

№ з/п	Вид роботи	К-ть годин		Форми звітності
		денна	заочна	
1	Опрацювання лекційного матеріалу	15		опорний конспект
2	Підготовка до практичних занять	25		конспект, усна доповідь
3	Підготовка до проміжного контролю	4		тестові завдання на платформі MOODL
4	Виконання ІНДЗ	10		презентація ІНДЗ
5	Робота з довідковою літературою	10		анотація
6	Складання термінологічного словника	2		словник термінів
7.	Підготовка ілюстративного матеріалу за темами, які вивчаються	6		виготовлення таблиць, схем малюнків, презентацій
Всього:		72		

Оцінка з ІНДЗ є обов'язковим балом, який враховується при підсумковому оцінюванні навчальних досягнень студентів з навчальної дисципліни «Генетика». Студент може набрати максимальну кількість балів за ІНДЗ – 10 балів.

Тематика ІНДЗ

1. Предмет і задачі анатомії. Методи дослідження в анатомії. Основні сучасні напрямки розвитку анатомії.
2. Початкові стадії ембріогенезу людини. Вчення про зародкові листки.
3. Кістка як орган. Класифікація кісток. Розвиток кісток в ембріогенезі.
4. Анатомія кісток скелета тулуба.
5. Анатомія кісток верхніх та нижніх кінцівок.
6. Анатомія кісток черепа. Розвиток черепа в онтогенезі.
7. Розвиток з'єднань між кістками в онтогенезі. Анатомія неперервних та перервних з'єднань між кістками. З'єднання між кістками черепа.
8. З'єднання між кістками тулуба.
9. З'єднання між кістками верхніх та нижніх кінцівок.
10. М'яз як орган. Класифікація м'язів. Розвиток скелетних м'язів.
11. Топографічні особливості ділянок тіла людини.
12. Розвиток органів травної системи в онтогенезі.
13. Анатомія очеревини.
14. Розвиток органів дихальної системи в онтогенезі.
15. Розвиток органів сечової системи в онтогенезі.
16. Розвиток органів чоловічої та жіночої систем в онтогенезі.
17. Загальна анатомія первинних і вторинних органів імунної системи.
18. Загальна анатомія ендокринних залоз.
19. Розвиток ЦНС в онтогенезі. Загальні принципи будови рефлекторних дуг
20. Анатомія спинного та головного мозку. Анатомія оболонок спинного і головного мозку. Утворення і шляхи циркуляції спинномозкової рідини.
21. Функціональна анатомія органа зору.
22. Функціональна анатомія органа слуху та рівноваги.
23. Функціональна анатомія периферійної нервової системи.
24. Функціональна анатомія автономної (вегетативної) частини периферійної нервової системи.
25. Функціональна анатомія серця. Велике і мале кола кровообігу. Кровообіг плода.
26. Венозна система людини. Важливіші венозні анастомози тіла людини.
27. Кровообіг та іннервація ділянки голови та шиї.
28. Кровообіг та іннервація ділянок грудної порожнини, черевної порожнини і порожнини малого тазу.
29. Кровообіг та іннервація верхньої кінцівки.
30. Кровообіг та іннервація нижньої кінцівки.

6. ФОРМИ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

6.1. Форми поточного контролю: усне опитування

6.2. Форми проміжного контролю: модульна контрольна робота (проводиться у тестовій формі).

Приклад тестового завдання:

Період спокою всіх камер серця - це: а) діастола; б) систола; в) гастрולה; г) бластула.

6.3. Форми підсумкового контролю: екзамен

7. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Діагностичний розділ визначає диференційований та об'єктивний облік результатів навчальної діяльності здобувачів вищої освіти і включає в себе:

- контроль засвоєння теоретичних знань (опитування на практичних заняттях);
- контроль самостійної роботи студентів (виконання самостійних завдань, виконання ІНДЗ);
- виконання тестових завдань проміжного (модульного) контролю знань здобувачів.

8. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

8.1. Шкала та критерії оцінювання знань студентів.

Оцінювання знань студентів відбувається відповідно до «Положення про порядок оцінювання рівня навчальних досягнень здобувачів вищої освіти в умовах ЄКТС в ІДГУ» із урахуванням вагових коефіцієнтів:

http://idgu.edu.ua/wpcontent/uploads/2020/09/polozhennja_pro_porjadok_ocinjuvannja_rivnja_a_navchalnyh_dosjahren_zi_zminamy-vid-28.08.2020-protokol-1.pdf

	Поточний контроль	Проміжний контроль	Підсумковий контроль
Максимальна кількість балів	40 балів – середньозважений бал оцінок за відповіді на семінарських заняттях та виконання індивідуальних завдань, який переводиться у 100-бальну шкалу з ваговим коефіцієнтом 0,4	10 балів – за результатами виконання модульної контрольної роботи	50 балів – за результатами відповіді на екзамені
Мінімальний пороговий рівень	20 балів	6 балів	25 балів

Шкала та схема формування підсумкової оцінки Переведення підсумкового балу за 100-бальною шкалою оцінювання в підсумкову оцінку за традиційною шкалою:

Підсумковий бал	Оцінка за традиційною шкалою
90-100	відмінно
89-70	добре
51-69	задовільно
26-50	незадовільно
1-25	

8.2. Критерії оцінювання під час аудиторних занять

Досягнення студентів на семінарських заняттях, а також виконання індивідуальної та самостійної видів робіт оцінюються за шкалою від «0» до «5».

Оцінка	Критерії оцінювання навчальних досягнень
5 балів	Оцінюється робота студента, який у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно й аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу, вільно послуговується науковою термінологією, розв'язує задачі стандартним або оригінальним способом, наводить аргументи на підтвердження власних думок, здійснює аналіз та робить висновки.
4 бали	Оцінюється робота студента, який достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає, в основному розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу, розв'язує задачі стандартним способом, послуговується науковою термінологією. Але при висвітленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі неістотні неточності та незначні помилки.
3 бали	Оцінюється робота студента, який відтворює значну частину навчального матеріалу, висвітлює його основний зміст, виявляє елементарні знання окремих положень, записує основні формули, рівняння, закони. Однак не здатний до глибокого, всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, не користується необхідною літературою, допускає істотні неточності та помилки.
2 бали	Оцінюється робота студента, який достатньо не володіє навчальним матеріалом, однак фрагментарно, поверхово (без аргументації й обґрунтування) викладає окремі питання навчальної дисципліни, не розкриває зміст теоретичних питань і практичних завдань.
1 бал	Оцінюється робота студента, який не в змозі викласти зміст більшості питань теми та курсу, володіє навчальним матеріалом на рівні розпізнавання явищ, допускає істотні помилки, відповідає на запитання, що потребують однослівної відповіді.
0 балів	Оцінюється робота студента, який не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його висвітлити, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань.

8.3. Критерії оцінювання індивідуальних завдань

Максимальна кількість балів за кожним критерієм	Критерії оцінювання
2	Обґрунтування актуальності, формулювання мети.
2	Критичний аналіз суті та змісту першоджерел. Виклад фактів, ідей, статистичних даних. Аналіз сучасного стану дослідження проблеми, розгляд тенденцій подальшого розвитку даного питання.
2	Дотримання правил реферування наукових публікацій.
2	Доказовість висновків, обґрунтованість власної позиції, пропозиції щодо розв'язання проблеми, визначення перспектив дослідження.
2	Дотримання вимог щодо технічного оформлення структурних елементів роботи (титульний аркуш, план, вступ, основна частина, висновки, список використаних джерел).

8.4. Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Модульний контроль здійснюється в формі тестування на платформі MOODL. Максимальна кількість балів за відповідь на 1 тестове питання складає 1 бал.

9. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

- опорні конспекти лекцій;
- навчальні посібники;
- робоча навчальна програма;
- тестові завдання для модульного оцінювання навчальних досягнень студентів;
- засоби підсумкового контролю;
- презентації за темами.

10. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

10.1. Основні джерела:

1. Анатомія людини: навч. посіб. / Барикова Л.Б. – Івано-Франківськ, 2003. 71 с.
2. Анатомія людини: підручник / І.Я. Коцан, В.О. Гринчук, В.Х. Велемець [та ін.]. – Луцьк : Волин. НУ імені Лесі Українки, 2010. – 890 с.
3. Анатомія та фізіологія з патологією / за ред. Я.І. Федонюка, Л.С. Білика, Н.Х. Микули. – Тернопіль : Укрмедкнига, 2001. 680 с.
4. Головацький А.С., Черкасов В.Г., Сапін М.Р. та інші. Анатомія людини у трьох томах. – Вінниця: Нова книга: Том 3, видання – 1, 2, 3. – 2009, 2012, 2015.
5. Коляденко Г.І. Анатомія людини. – К. : Либідь, 2001.– 380 с.
6. Матешук-Вацеба Л.Р. Нормальна анатомія (навчально-методичний посібник). – Львів : Поклик сумління, 1997. 267 с.
7. Музика Ф.В. Анатомія людини : навч. посіб. / Музика Ф.В., Гриньків М.Я., Куцериб Т.М. Львів : ЛДУФК, 2014. 359 с.
8. Павлюк Н.Л. Практикум з анатомії людини : навч. посіб. / Н.Л. Павлюк. — 2-е вид. — К. : ВСВ «Медицина», 2019. 216 с.
9. Свиридов О.І. Анатомія людини.– Київ : Вища школа, 2000.
10. Сміт Т. Людина. Навчальний атлас з анатомії та фізіології / наук. переклад з англ. / Гол. ред. Т. Сміт. – Львів : БаК, 2000. 240 с.
11. Черкасов В. Г. Анатомія людини: навч. посіб. / В.Г. Черкасов, С.Ю. Кравчук. Вінниця : Нова Книга, 2011. 639 с.

10.2. Допоміжні джерела:

1. Александрович Р. Малий атлас з анатомії. К : Медицина, 2011.
2. Бондаренко Г. О. Збірник інтегрованих тестових завдань з анатомії та фізіології з основами патології та латинської мови. Київ : Здоров'я, 2002. 72 с.
3. Неттер Ф. Атлас анатомії людини / Френк Неттер [пер. з англ. А.А. Цегельський]. – Львів : Наутілус, 2004 529 с.
4. Кравчук С.Ю. Анатомія людини. Чернівці, 2007. 600 с.
5. Купчак С.В. Анатомія та еволюція центральної нервової системи. Курс лекцій. Івано – Франківськ : Прикарпатський національний університет ім. Василя Стефаника, 2009. 149 с.
6. Помогайбо В.М. Анатомія та еволюція нервової системи. Навчальний посібник. Київ : Академвидав, 2013. 160 с.
7. Самусев Р.П. Атлас анатомії людини. Тернопіль : Навчальна книга, 2011. 416 с.
8. Сакевич В.І. Посібник для практичних занять з анатомії та фізіології з основами патології. Київ : Здоров'я, 2003. 516 с.
9. Фредерік Мартіні Анатомічний атлас людини: Пер. з 8-го англ. вид [наук.ред.пер. В.Г.Черкасов], ВСВ «Медицина», 2011. 128 с. (атлас).
10. Чернокульський С.Т. Анатомія центральної нервової системи (Неврологія). Київ : Книга плюс, 2012.

10. 3. Електронний ресурс:

1. <http://meduniver.com/Medical/Anatom/> Анатомія людини в малюнках
2. http://www.med-edu./basic-science/anatom/acland_anatomy Атлас з анатомії людини Acland's